

Vet Quiz

ไพฑูรย์ ศรีมนตรี*

*คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล อ.พุทธมณฑล สาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

*ผู้รับผิดชอบบทความ, E-mail: srimontri@hotmail.com

น้ำตาล เป็นแมวไทย เพศผู้ อายุ 5 ปี น้ำหนัก 3.4 กิโลกรัม เจ้าของพามาพบสัตวแพทย์เพราะเห็นว่ามูก้อนผิดปกติตั้งรูปมาเป็นเวลา 2 เดือน แมวยังกินอาหารได้แต่ปริมาณลดลง จากการตรวจร่างกายพบการบวมขึ้นที่บริเวณจมูกทางด้านขวา และเป็นแผลหลุม มีเลือดซึมออกมาอยู่ตลอดเวลา เชื้อเมือกมีสีชมพู และมีการขาดน้ำ 5 เปอร์เซ็นต์

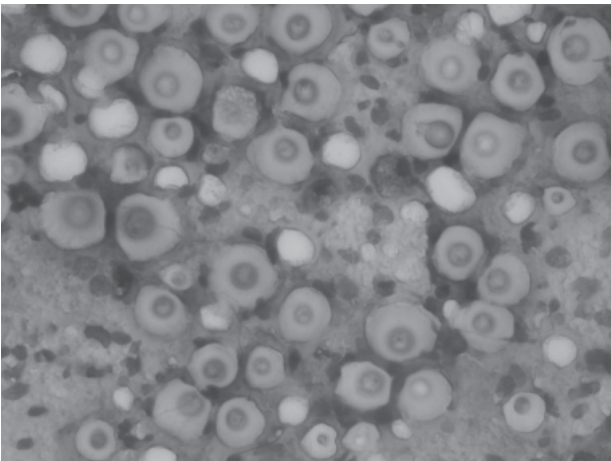

รูปที่ 1

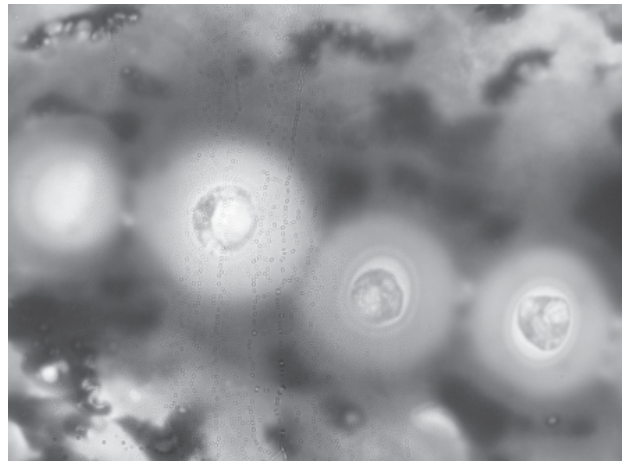

รูปที่ 2

1. จากรูปที่ 1 และ 2 ท่านจะทำการวินิจฉัยอย่างไร
2. จากการวินิจฉัยของท่านพบเซลล์ลักษณะดังรูป จงวางแผนการรักษา

รูปที่ 3

รูปที่ 4

เฉลย

1. จากลักษณะอาการของแมว สิ่งที่สัตวแพทย์ควรจะทำคือวินิจฉัยแยกแยะว่าลักษณะที่บวมขึ้นมานั้นเป็นการบวมจากการอักเสบ ติดเชื้อ หรือเป็นเนื้องอก โดยการตรวจทางเซลล์วิทยา (cytology examination) ซึ่งถือเป็นวิธีการวินิจฉัยที่รวดเร็วที่สุด หรืออาจทำการเอ็กซเรย์บริเวณจมูก ซึ่งอาจพบลักษณะที่บวมขึ้นที่โพรงจมูกด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสองข้าง หรืออาจจะพบการทำลายของกระดูกอ่อนในโพรงจมูกก็ได้ หรือทำ biopsy เพื่อเป็นการยืนยันการดังกล่าว

2. จากการตรวจทางเซลล์วิทยา พบลักษณะเซลล์ที่ค่อนข้างกลม ลักษณะคล้ายยีสต์ (yeast-like organism) มีแคปซูลหนาและข้อมไม้ติดสี มีขนาดได้ตั้งแต่ 8 - 40 ไมครอน บางที่อาจจะพบการแตกหน่อ (budding) ดังรูป ซึ่งเป็นลักษณะของเชื้อ *Cryptococcus neoformans* ดังนั้น แมวตัวนี้จึงเป็นโรค *cryptococcosis* โรค *cryptococcosis* ถือเป็นโรคเชื้อราที่พบได้บ่อยในแมว โดยพบได้ทั้งที่ระบบทางเดินหายใจ ระบบประสาท ตา และผิวหนัง และอาการที่สัตว์แสดงออกก็ขึ้นอยู่กับบริเวณที่เกิดโรค เช่น ในรายที่มีการติดเชื้อทางเดินหายใจ (พบได้มากกว่า 80%) จะมีอาการจาม มีน้ำมูก ไส หรือเขียวก็ได้ อาจจะมีเลือดปน มีการบวมที่บริเวณจมูก มีการในช่องปาก ต่อมน์น้ำเหลืองใต้คางโต และพบว่ามีการทำลายกระดูกอ่อนในโพรงจมูกด้วย จากการรักษาโดยใช้ยา Amphotericin B, itraconazole, fluconazole, และ ketoconazole พบว่าแมวมีการตอบสนองต่อการรักษา 90 เปอร์เซ็นต์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับวิธีการรักษา โดยทั่วไปแมวที่เป็นโรคและได้รับยา ketoconazole พบว่าเปอร์เซ็นต์การหายน้อยกว่าร้อยละ 50 ดังนั้นยาที่ถือว่าเป็น treatment of choice ในการรักษา *cryptococcosis* คือ fluconazole และ Itraconazole โดยขนาดของ Itraconazole 50 mg/cat ให้กินทุกๆ 24 ชั่วโมงในแมวที่น้ำหนักน้อยกว่า 3.2 กิโลกรัม หรือให้ในขนาด 100 mg/cat ให้กินทุกๆ 24 ชั่วโมงในแมวที่น้ำหนักมากกว่า 3.2 กิโลกรัม และมีรูปแบบการให้อื่นๆ เช่น ให้

ในขนาด 5 mg/kg กินทุกๆ 12 ชั่วโมง การรักษาคควรจะให้ยาวนานต่อไปอีก 1-2 เดือนภายหลังจากที่อาการต่างๆ หายดีแล้ว มีรายงานถึงประสิทธิภาพการใช้ Itraconazole ในแมวที่เป็นโรค 28 ตัวสามารถรักษาหายได้จำนวน 16 ตัว ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 57 ส่วนยา fluconazole ให้ในขนาด 50 mg/cat กินทุกๆ 12 - 24 ชั่วโมง เป็นเวลา 2 - 6 เดือน สามารถรักษาแมวที่เป็นโรค 29 ตัวให้หายได้ 28 ตัว ถือเป็นร้อยละ 96 จากการให้ยาดังกล่าว อย่างไรก็ตามผลสำเร็จในการรักษาโรค *cryptococcosis* ค่อนข้างไม่แน่นอน เนื่องจากการรักษาที่ต้องใช้เวลานาน (เฉลี่ย 8.5 เดือน) และมีโอกาสกลับมาเป็นใหม่ได้บ่อย ดังนั้นในรายที่อาการทุกอย่างหายไปแล้วจึงแนะนำให้ยาต่ออีก 1 เดือน ร่วมกับการตรวจหา antigen titer ต่อเชื้ออย่างน้อย 2 ครั้ง หรือจนกว่าจะตรวจไม่พบ การพยากรณ์โรคจะแย่มากในรายที่มีอาการทางระบบประสาท เนื่องจากสัตว์ป่วยที่มีอาการของระบบประสาทส่วนกลาง (CNS form) จำเป็นต้องได้รับการรักษาตลอดชีวิตหรือในแมวที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่องจากการติดเชื้อ FeLV และ FIV เนื่องจากเชื้อ *Cryptococcus neoformans* นั้นพบได้ทุกหนทุกแห่ง การป้องกันที่ดีที่สุดคือ การลดโอกาสการสัมผัสกับเชื้อโรค เช่น มูลของนกพิราบ บริเวณที่อับชื้น หรือบริเวณห้องใต้ดิน

เอกสารอ้างอิง

- Tilly L.P. and Smith Jr. F.W.K., *Cryptococcosis*. (1997) The 5 minute veterinary consult canine and feline. William & Wilkins, USA, pp. 488-489.
- Renolds C.A., Bain P.J. and Latimer K.S., (2003). Canine and feline *Cryptococcosis*. Veterinary Clinical Pathology Clerkship Program. Available: <http://www.vet.uga.edu/vpp/clinck/reynolds/index.php>.
- Jacops G.J., Greene, C.E., and Medleau L. (1998). Feline and canine *Cryptococcosis*. Waltham Focus. 8 (4): 21- 27.